

Manta er skötuslag, og hon kann geva stoyt, so tú doyrt ella verður merktur fyri lívið. Sonur Greciu er tannari á veltshúsi og verður annars lýstur sum ein ungur, vakur drongur, men merkliga herðasmalur. Tann stoytur, sum frásøgumaðurin fær, flytir frásøgnina aftur í 50ini, og nú fær lesarin at enda søguna, sum alla tíðina hevur búið undir og sum ferð eftir ferð hevur gjørt vart við seg.

Tær næstu meira enn hálvtýss síðurnar umtalar frásøgumaðurin seg sjálvan sum »eg«, og søgd verður ein søga í søguni, ein søgu sum í mongum er sama søgan sum »Hjartasorg« í søgusavninum »Av longum leiðum« (1982). Nú verður ikki longur skift ímillum fyrr og nú, he, og har, vit eru bara í Manta í miðjum 50unum.

Fyrst verður sagt frá Greciu, og at frásøgumaðurin hjálpar beiggja hennara, Eduardo, at bera boð ímillum hana og vaktarmannin á fabrikkini, Vicente. Hann hjálpar teimum eisini við at gera eitt bœli av fúnaðum báðum og rekaviði, reidrið kalla tey tað. Tað gerst eisini greitt, at frásøgumaðurin er stórliga ávírkaður av tí næstan dýrisku atdráttarmegini hjá Greciu, at hann er í kynsbúningargaldrí.

Síðani kemur Betty Manriquez upp í leikin og eldri bróðir, sum er fullkomiliga burturi í henni. Betty Manriquez er av góðari spanskari ætt - hon hevur mótsatt Greciu hár í handarkullinum - men er fáeldraleys og býr hjá pápa-systirini í Manta.

Svik

Men frásøgumaðurin hevur ikki bara trupulleikar av at renna ørindir fyri Eduardo og Greciu, royna at ansa eftir beiggjanum, sum fleppist uppi í Betty Manriquez, hann verður eisini krøystur av Isabel og hennara vinfólku. Isabel er dóttir

señor Paredes, sum eigur eitt fiskavirki og ikki dámar, at her kemur ein maður og vil gera eitt virki, sum fiskimennirnir sjálvir skulu standa fyri. Hann og tann duldarfulli amerikanarin, Mister Brown, royna við Isabels hjálp at lokka sáttmálan hjá pápanum við fiskimenninar burtur úr dreinginum.

Mister Brown tosar um »tað reyða myrkið, sum liggur á verðini«, og hann veit, at pápin hevur givið út yrkingasavn við júst hesum titli. Hann er áhugaður at vita, hvat pápin hevur tikist við, og hvar hann hevur ferðast. Við speisemi letur høvundurin drongin gera sær hesar tankar:

Pápi er kendur í Amerika! Tað fari eg at siga við hann. Hann skal einki leggja í, at tey ikki lesa hann inni á Skálafjórðinum, har hevur altíð myrkur valdað. Men hetta er nógv størri, hetta er verðin sjálf, sum veit um hann og hevur fingið týðingar inn á stáðirnar fyri allari heimsmentan. Her lýsir hansara navn, okkurt er so komið burtúr.

Hvussu nógv er komið burtúr, fær lesarin at vita eitt sindur seinni, aftur í nútíðini, tá ið systkini fara á eina politistøð, og teir á teldum vita meira enn gott er um pápan.

Er drongurin krøystur frá fleiri síðum, so er pápin tað eisini. Fyrst er tað señor Paredo og Mister Brown, hartil hava fiskimennirnir verið eitt sindur trekir, tað hevur kortini gingið, men nú kemur ST-embætismaður úr høvudsstaðnum og vil hava hann at gera arbeiðið øðrvísi. Seinni kemur enn tá umboð av høvudsstaðnum í Rom at leggja trýst á pápan.

Seksualiteturin hjá frásøgumanninum ger væl og virðiliga vart við seg, og hann heldur, at bæði Grecia

og Betty Manriquez hava áhuga fyri honum. Hann hevur eisini grund til tað, tí tær spæla upp til hann, og eitt kvæðið lokka tær hann oman í reiðrið á strondini. Tær binda fyri eyguni á honum og lata hann úr - og fara so at flenna. Men hann sleppur ikki so, eyðmýkingin gerst enn verri: »Og aftanfyrir er ein annar látur. Tað er Eduardo. Eg havi dorgina í hálsinum, og hann dregur spakuliga til sín.«

Myndin av dorgini gongur aftur frá barnaárum hjá pápanum, har »Teir høvdu lokkað líkkurnar við langari dorg, krøkt livur upp á húk-in, nú stoyttu tær seg og kulkaðu í seg.«

Grecia er upp á vegin, og Vicente vil ikki gifta seg við henni, tí hann metir seg finari, nú hann hevur fasta lón. Eduardo lovar ílt, og frásøgumaðurin má sum vant ganga ørindir fyri hann, tí »Dorgin situr fóst niðri í hálsinum«. Úr øllum ættum verður hann krøystur og alamest í sínum egna huga, og hvørjum skal hann vera trúgvur ímóti. Pápanum? Men hann hevur ikki sagt pápanum, at Vicente gongur ørindir fyri señor Paredes. Skal hann hjálpa øllum teimum, sum av ymskum orsökum vilja hava hendur á sáttmálanum? Hvør fær yvirvæg, girðin ella trúskapurin? Alt er ein rúðleiki.

Hurlivasin gerst ikki minni vandamikil, tá ið pápi Greciu og bróðurin stutt eftir hava høgt Vicente niður. Eduardo er ikki við í hesum, tí hóast hann ikki er minni óður enn hinir, so hugsar hann fyrst og fremst um, hvat kann koma burtúr. Hansara ætlan er at hótta Vicente, at giftist hann ikki Greciu, so missir hann starvið so n vaktarmaður. Skelkandi av deyða Vicente's gera foreldrini av, at børnini skulu sendast heim at ganga í skúla, og eldri beiggjan gerst somikið frá sær

sjálvum, at hann má haldast. Stutt eftir eru hann og Betty Manriquez stungin av. Var alt ikki á gosi frammanundan, so er tað tað nú. Isabel krøystir frásøgumannin at vísa veg til reiðrið, har tað unga parið hevur krøgvað seg, og frásøgumaðurin verður avbardur av tvíburabeiggjanum. Kenslan av at vera sálarliga lamdur tyngir hann á botni: »og har er eingin makt í verðini, sum kann fáa meg uppundan aftur.«

Kapitlið - og søgan úr 50unum - endar við, at ein skuggi kemur ímóti honum, og »Har koma ljóð frá tí, ikki ljóð av fólk men sum av djórum í neyð, niðursøkt ella undir vatni á stórum dýpi. / Nú fellur skuggin á meg. Eg biði eftir tí seinasta høgginum.«

Tað er lesaranum - í hvussu er hesum - eitt sindur ógreitt, hvør skuggin er, og hví hann er so uppstuttur. Ivaleyst er tað Eduardo, sum eisini í nútíðini verður lýstur sum skóta við tí stóra skugganum, og hann høgger sum hendan. Men hví skal hann lata ljóð frá sær? Er tað tí, at reiðrið er hansara, og partur í hansara ætlanum um at koma sær fram í samfelagnum? Nú er Vicente deyður, reiðrið sorað, og føroysku börnini verða senda av landinum. Spelið er spilt.

Hevndin

Aftur í nútíðini í Manta tekur Eduardo eina seinkaða hevnd. Hann hevði lovað at komið á gistingarhúsið eftir teimum trimum systkinum, men eingin maður kemur. Tey fara so tús á eina strond, og verða har rænd fyri bæði virði og papíri av tveimum monnum við lummatúrriklæði fyri andlitini.

Løgreglan hevur lítlan hug at hjálpa fólku, sum eru so býtt, at tey fara oman á eina oyðna strond við øllum sínum virðum. Men undir frágreiðingini kemur fram, at annar maðurin var óvanliga herðasmalur, og hin hevði myrkar lodnar hendur. Síðani verður spurt, um tey kenna Eduardo. Løgreglumaðurin metir, at tey eru í vanda, og at tey mugu hava líverju og annars sum skjótast til høvudsstaðin Quito at fáa nýtt pass.

Júst sum í 50unum hava tey ikki vitað, hvussu tey skulu bera seg at, og tað er vandamiklið. Tey hava vitjað fortíðina, og hon hevur hevnt seg. Í Quito renna tey seg eisini í fortíðina. Hesa ferð eru tað telduupplýsingar um pápan, og tey noyðast at vera undirbrotligg sum upprunafólkið, skulu tey sleppa av landinum.

Við fruktfarvaðum EEC-passum fara tey upp í flogfarið, og ávegis til Europa hyggja tey hvørt upp á annað:

Tey hava fingið ein serligan lit. Eduardo. Kann hann senda sín skugga so

langt? Tað er ein litur av heimloysi, nú siggja tey tað týðiliga, lillareytt og illblátt er uppi í. Nakað sum liturin á tí yvirkoyrda beininum hjá pápanum.

Tey eru fruktfarvað øll try.

Hóast Føroyar ikki eru limir í europeiska felagsskapinum, verða systkini flokkaði sum EEC-borgarar, og hóast tey ikki hava ynskt tað, eru tey vorðin heimleys í mun til Manta. Tað er í hesum høpi ógvuliga upplýsandi, at tey einki fáa at vita um, hvat er verðið av Betty Manriquez. Tey hava vitjað aftur á gamlar gøtur, men tær eru ikki teirra longur - um tær nakrantíð hava verið tað - so hvussu lagnan hevur lagað seg hjá teimum ymsu, er ikki teirra søk.

Orðini um litin á tí meidslaða beininum vísir til næsta kapitl, har vit aftur eru stóð hjá pápanum, sum bókstaviliga er við at gerast heim-leysur.

Ringrásin fullgjørð

Í seinasta kapitli verður boðið farvæl eins og í fyrsta kapitli, men hesaferð innan ta endaliga fráferðina. Pápin sigur frá uppvokstrinum og frá Manta, og nú og tá, her og har glíða saman. Fólk frá fortíðini og fólk frá nútíðini eru til um somu tíð. Skaldið frá Oynni Svørtu kemur at vitja, og nú verður navn, Pablo Neruda, nevnt fyri fyrstu ferð. Pápin - hvørs navn ongantíð verður nevnt - vísir honum hønurnar, og síðani standa teir og kláa neytunum aftan fyri oyruni: »Tað er blivið seint nú. Ein roði er komið á luftina. Tað er eitt lýsandi myrkur, sum nú er komið. Pápin fær ikki verið her longur, og har í fyrstu skýmingini taka teir í hondina hvør á øðrum.«

»Undir suðurstjörnum« vísir á, at heimurin er ein, og at alt er bæði samstundis og ymsastaðni á einari hend-ingagongd. Frásagnarháturin er merktur av modernaðum teknikkum sum montasj og stream of consciousness, og tað er lítli ivi um, at høvundar sum James Joyce og Marcel Proust á onkrum stóði hava verið Gunnari Hoydal í huga. Tann seinni kanska gítnast fyrri at kollvelta hugtakið tíð í skaldskapi. Sambært Proust er fortíðin ikki deyð, hon kann uppdagast aftur, og í løtum, har kenslurnar eru opnar, manast fram sum livandi nútíð. Somuleiðis er tað so í »Undir suðurstjörnum«, at ein nútíðarligr viðburður verður litaður av eini endurminning, samstundis sum tann nýggja upplivingin veitir fortíðini perspektiv.

Men tað eru ikki bara modernaði rák sum gera seg galdandi í »Undir suðurstjörnum«. Skaldsøgubygnaðurin, har søgan ger eina ringrás, er aldargamal, og Odysseuskvæðið er eitt greitt dømi.

Í sambandi við frásagnarhátin er tað vert enn einaferð at draga fram, at frásøgumaðurin vanliga umtalar seg sjálvan sum hann og stundum sum ein, men á teimum hálvtundrað síðunum frá barndómsins Manta sigur hann eg. Tað má sigast at vera eitt frásøguparadox, at hann kann siga eg í fortíðini, men ikki í nútíðini. Frágreiðingin er ivaleyst, at drongurin upplivir beinleiðis, meðan frásøgumaðurin er tann reflekterandi. Hetta skal skiljast á tann hátt, at sjálvsagt er drongurin reflekteraður - kanska í olukkumáta - men í vaksnaárum er frásøgumaðurin fyrst og fremst eygleiðari, meðan hann í barna-/unglingaárum er luttakari. Eg-háturin ber boð um, at nú verður søgan, sum býr undir restini av bókini, søgd.

Skuggar

Skuggar hava ein fittan leiklut í skaldsøgu, og verða fleiri ferðir tiknir fram í sambandi við Eduardo og Greciu, men eisini frásøgumaðurin hevur ein skugga. Í kapitlunum, har beiggjan heldur føðingardag, hevur frásøgumaðurin stríð av skugganum. Honum líkar hann einki, og hann roynir at sleppa sær av við hann, men tað er ikki bara sum at siga tað. Hann roynir at stíga á hann, men skuggin er ov kvikur; at enda sleppur hann av við hann í myrkrunum aftan fyri ein garð.

Hetta er sama kapitlið, har frásøgumaðurin ikki sýnir tann vakrasta atburðin, og við Jung í huga er lítli ivi um, at skuggin umboðar tann døkka partin av honum. Tann partin, sum vit vanliga ikki vilja víðurkenna okkum. Jung sigur eisini, at hjá sumnum fólksløgum er tað at traðka á skuggan ringur gandur. At koma andlit til andlits við skuggan merkir, at tú gerst eindaleyst greiður yvir tíni egnu lyndisoyðkenni. Men líkasam alt annað, sum er krøgvað í dulvitinum, verður skuggin ofta fluttur yvir á onkranuttan fyri okkum. Tí er tað altíð onkur annar sum hevur skyldina, sannkenna vit ikki, at myrkið er innan í okkum. Hetta tykist ikki púra fremmant í sambandi við »Undir suðurstjörnum«.

Frásøgumaðurin í »Undir suðurstjörnum« svíkur bæði beiggjan og pápan. Hann svíkur tvífalt, og tað er eros sum liggur í buktini. Hann er komið í kynsbúningargaldr, og svikini eru hansara syndafallið. Syndafallið kann eisini javnstætt við søguna um Káin og Ábal. Frásøgumaðurin (Káin) við sínari øvundsjúku og sínum ringu tankum roynir ikki bara at lúgva fyri pápanum (Várra), men ger eisini tí reinglynta beiggjanum (Ábali) fortædd.

»Undir suðurstjörnum« er ein í allar mátar stór skaldsøga, og hevur tú ikki lisið hann áður, so ger tað nú.